AFGANİSTAN HAZARALARI KÜLTÜR VE DAYANIŞMA DERNEĞİ

انجمن فرهنگی و همبستگی هزاره های افغانستان

AFGHANISTAN HAZARAS CULTURE AND SOLIDARITY ASSOCIATION

TRABZON'DA YAŞAYAN GÖÇMENLERE YÖNELİK DURUM DEĞERLENDİRME RAPORU

AHCSA Araştırma Komitesi

HAZİRAN 2023

HAZARA DERNEK /hazara.dernek / hazara_dernegi 0501 3251461 / 0501 326 14 61

Add: Pazarkapı Mah. Kahraman Maraş Cd. No 108, Ortahisar - Trabzon

www.ahcsa.org

İçindekiler

Önsöz 1
Araştırma Yöntemi 3
Araştırma Bulguları 4
1. Demografi 4
2. Sağlık Hizmetlerine Erişim 7
3. Türkçe Konuşabilme 8
4. Kimliklendirme ve Zorlukları 10
5. Çocukların Eğitim Hizmetlerine Erişimi 11
6. Mültecilerin Hakları ve Sorumlulukları 13
7. İstihdam ve Gelir 15
8. Göçle İlgili Kamu ve Özel Kurumlara Erişim 16
Sonuç: 20

Önsöz

2011yılında başlayan Suriye savaşı, Afganistan'da dini radikalizm ve şiddetin artarak yayılması, Irak'ta savaşın yoğunlaşması(2014) ve Taliban'ın eski hükûmeti devirerek Kabil'e girmesine müteakip, 2022'de Ukrayna kirizi baş gösterdi. Savaş, yoksulluk ve istikrarsızlık, bu ülkelerde yaşayan on binlerce insanın zorla yerlerinden edilmelerine, hayatlarını ve ailelerini kurtarmak için başka ülkelere göç etmelerine neden oldu. Bütüncül bir bakış açısıyla denilebilir ki; savaş, ayrımcılık, siyasi baskılar, yoksulluk vb. nedenler Türkiye'ye göçün ve Avrupa ülkelerine yerleşmeye çalışmanın ana sebeplerdendir. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği tarafından sunulan istatistiklere göre; yaklaşık 3,7 milyon mülteciye ev sahipliği yapan Türkiye, mülteci barındıran ülkeler arasında tablonun başında yer almaktadır.[1] Türkiye Göç İdaresi Başkanlığı tarafından verilen son istatistiklere göre; Geçici Koruma kapsamında 3.382.429 ve Uluslararası Koruma kapsamında 300.720 sığınmacı yaşamaktadır.[2]

Türkiye geneli için istatistikler mevcut olsa da iller bazında milliyet, cinsiyet, hassasiyet türü ve diğer göstergelere göre mülteci sayısını belirten geçerli istatistikler bulunmamaktadır. Trabzon'da göç alanında faaliyet gösteren birkaç kuruluştan biri olan Afganistan Hazaraları Kültür ve Dayanışma Derneği de dahil olmak üzere bazı derneklerden alınan bilgilere dayanarak; Trabzon'daki toplam göçmen sayısının 19.000 civarında olduğu tahmin edilmektedir. Nüfus yoğunluğuna göre, Afganistan, Suriye, Irak, İran, Suudi Arabistan, Ukrayna ve bazı Afrika ülkelerinin yanı sıra 25'in üzerinde farklı ülke vatandaşları Trabzon'da yaşamaktadırlar. Üniversitelerde okuyan öğrenciler başta olmak üzere, 2012- 2023 yılları arasında kendi istekleriyle gelen, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği ortakları veya kolluk güçleri tarafından Trabzon'a yönlendirilen göçmenlerden oluşmaktadır.

Göçmenlerin menşei ülkelerinde kaotik siyasi konjektörü, güvenlik, ekonomik ve sosyal sorunların hakim olduğu bu dönemde, Afganistan'da da Taliban'ın yeniden hakimiyet ele geçirrmesiyle bu ülkenin vatandaşları can güvenliği riskine ek olarak ciddi bir açlık riskiyle de karşı karşıya kalmışlardır. Birleşmiş Milletler'in raporuna göre Afganistan'da yaklaşık yirmi milyon insan açlık tehlikesiyle karşı karşıya kalmıştır.[3]

[1] https://www.unhcr.org/refugee-statistics/
[2] https://www.ntv.com.tr/turkiye/goc-idaresi-baskanligi-turkiyedeki-yabanci-sayisini-acikladi,VNJj7NIykUOKIT9It9mJtQ
[3] https://news.un.org/en/story/2022/05/1117812

Araştırma sonucunda edinilen bilgilere göre; sığınma başvurularının değerlendirilme, mülakata alınma, statü belirleme, kabul veya ret süreçleri yavaş ilerlemektedir. Son zamanlarda mülakata çağırılanların çoğu ret yanıtı almışlardır. Başvuruları reddedilenlerin ilk 10 gün içinde Uluslararası Koruma Komisyonu'na, 30 gün içinde ise İdare Mahkeme'ye itiraz etmeleri için süre verilmektedir. Ancak yeterince bilgi sahibi olmayan başvuru sahiplerinin bu haklarından faydalanamadıkları tespit edilmiştir. Bu sorun, çok sayıda sığınmacının başvurularının reddedileceği korkusuna neden olmuştur. Menşei ülke bilgisi güncellenmediği takdirde reddedilenlerin bazıları ülkelerine geri gönderildiğinde şiddet, ayrımcılık ve yaşam riskleri gibi tehlikeli sonuçlarla karşılaşabilmeleri kuvvetle muhtemeldir. Afganistan'a geri gönderilen bu kişiler Taliban tarafından sorgulanmakta olup aralarında eski ordu mensupları veya yakınları,[4] Peştun olmayan etnik gruplara mensup kişiler,[5] sivil toplum aktivistleri,[6] insan hakları aktivistleri ve gazetecilere yönelik, darp, kötü muamele ve ölümlere ilişkin çok sayıda rapor mevcuttur. Kadınlar[7], Afganistan'da zor şartlar altında yaşamaya çalışmaktadırlar.[8] Taliban iktidara geldiği günden bu yana kadınlara çalışma, eğitim ve seyahat gibi alanlarda ciddi kısıtlamalar getirmiştir. Kadınların toplumda yaşamlarına yönelik yaklaşık 22 kararname yayınlayan Taliban, kadınların yaşamalarını daha da zorlaştırmaktadır.[9] Böyle bir durumda özellikle kadınlar olmak üzere hassas durumda olan Afganistanlı mültecilerin sınır dışı kararlarında herhangi bir düzenlenme olmaz ise sınır dışı edilenlerin bazıları telafisi mümkün olmayan sonuçlarla karşı karşıya kalabilmeleri endişe vericidir.

Suriye'de savaşın şiddetti azalmış gibi görünse de sona ermesi zaman alacaktır. Ortadoğu Dış Politika Enstitüsü'nün kıdemli uzmanlarından Charles Lister, "Suriye krizi Mart ayında 13. yılına girecek. Bu ülke genelinde şiddet düzeyi önceki yıllara göre nispeten düşük olsa da, kriz henüz sona ermiş değildir. Suriye'de, iç aktörler ve yabancı hükümetlerin dahil olduğu en az altı farklı bölgede çatışma hala devam etmektedir. Bu çatışmaların sakinleşme belirtileri göstermek yerine yoğunlaştığı görülmektedir. Suriye'ye komşu ülkelerdeki Suriyeli mülteciler arasında yapılan hemen hemen tüm anketlerde, Esad yönetimindeki Suriye'ye dönme konusundaki isteksizlikleri edinilen bilgiler arasındadır. Bu nedenle bazı istatistiklere göre 2022 yılında Suriyelilerin Avrupa ülkelerine yasa dışı göç hareketliliği, yüzde yüz artış

[4] https://8am.media/the-taliban-have-accelerated-the-killing-of-former-soldiers/
[5] https://extremism.gwu.edu/risks-facing-hazaras-in-taliban-ruled-afghanistan
[6] https://www.hrw.org/news/2023/03/29/taliban-expand-civil-society-crackdown
[7] https://www.crisisgroup.org/asia/south-asia/afghanistan/329-taliban-restrictions-womens-rights-deepen-afghanistans-crisis
[8] https://www.voanews.com/a/women-in-afghanistan-facing-numerous-taliban-restrictions-in-2022/6868501.html
[9] https://www.bbc.com/news/world-asia-64045497

göstermiştir.[10] Görünen o ki, uluslararası toplum ve savaşa dahil olan ülkelerin, Afganistan ve Suriye'nin durumundan daha ziyade Ukrayna savaşı konusu dikkatlerini çekmiş durumdadır.

Bu araştırmanın neticesinde elde edilen bir diğer bilgi ise Türkiye'de uzun yıllardan beri üçüncü ülkeye yerleştirilmeyi bekleyen sığınmacıların, zorluklarla karşı karşıya kaldıkları ve içinde bulundukları belirsizlikten muzdarip oldukları tespit edilmiştir.

Mevcut araştırma, Afganistan Hazaraları Kültür ve Dayanışma Derneği Araştırma Komitesi tarafından, Trabzon'da yaşayan mültecilerin durumunu tespit etmek amacıyla gerçekleştirildi. Bu araştırmanın sonuçları, Göç İdaresi, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği, göç ve iltica alanında faaliyet gösteren kurum ve kuruluşlar ile paylaşılacaktır. Araştırma neticesinde ulaşılan bilgiler ve elde edilen sonuçlar göç alanında çalışan paydaşlara gelecekteki faaliyet planlamaları için yardımcı olması beklenmektedir.

Araştırma Yöntemi

Bu alan araştırmasında, veri toplamak için "Anket" yöntemi kullanılmıştır. Elde edilen istatistikleri güçlendirmek için, Cronbach'ın formülü kullanılarak istatistikleri doğrulamanın yanı sıra, 22 kişinin (her odak grubunda 11 kişi) bulunduğu iki odak grup çalışması da gerçekleştirildi. Anketler, Kobo uygulaması kullanılarak yüz yüze ve çevrimiçi olarak katılımcılar tarafından dolduruldu. Ankete katılım gösterenlerin sayısı 276 kişidir. Bu araştırmaya katılanların sayısı mümkün olduğunca arttırılmaya çalışıldı; Ancak Trabzon'da yaşayan mülteci nüfusuna göre elde edilen bulgular, ilde yaşayan toplam mülteci sayısına genellenebilir. Araştırmada sağlık, dil, kimliklendirme, eğitim, çocuk hakları, mülteci hak ve yükümlülükleri, çalışma, gelir durumu, göçle ilgili devlet ve devlet dışı kurumlara erişim konularına odaklanıldı. Ayrıca göçmenlerin Afganistan Hazaraları Kültür ve Dayanışma Derneğinden memnuniyeti ölçülmüştür. Daha iyi anlaşılabilmesi için Türkçe ve Darice olmak üzere iki dilde hazırlanan anket, Arapça konuşan göçmenlerin ankete katılım gösterebilmeleri için dernek gönüllüleri tarafından Arapça çevirisi yapılarak destek sağlanmıştır. Elde edilen istatistiklerin analizinde SPSS V.22 yazılımı kullanılmıştır. Ayrıca gerçekleştirilen odak grup görüşmeleri MAXQDA yazılımı yardımıyla analiz edilmiştir.

Araştırmaya katılanların tamamı Trabzon ilinde yaşayan mülteci ve göçmenlerden oluşmaktadır. Anketlerin doldurulmasında mümkün olduğunca cinsiyet, yaş, uyruk ve

[10] https://foreignpolicy.com/2023/02/01/something-has-to-give-in-postwar-syria/

hassasiyet dengesi gözetilmiştir. Bazı mülteciler ankete katılmak istememişlerdir, şehirde çok sayıda anket yapıldığını ancak durumlarında herhangi bir değişiklik olmaması en önemli neden olarak gösterilmiştir.

Araştırma Bulguları

Bu araştırma, Trabzon'da yaşayan mültecilerin durumlarının değerlendirilmesi amacıyla yapılmıştır. Yapılan araştırmanın sonucu ilgili kurumlar, yerel ve uluslararası sivil toplum kuruluşlarına planlama ve çözüm noktasında yardımcı olması beklenmektedir. Bu bölümde araştırma bulguları, mültecilerin hizmetlere erişimlerinin önündeki zorluklara odaklanıp analiz edilecektir.

1. Demografi

Toplam 276 mülteci anketi yanıtladı; Bunların 135'i (%48,9) kadın, 116'sı (%42,03) erkek ve 4'ü (%1,45) diğer kişilerdir. Toplam katılımcı sayısından 21'i (%7,61) cinsiyetini belirtmemiştir. Buradan hareketle anketlerin doldurulmasında cinsiyet dengesinin doğru bir şekilde gözetildiği söylenebilir. Toplam yanıt verenlerin 235'i (%85,14) Afganistan, 7'si İran, 4'ü Suriye, 7'si Irak ve Afrika ülkeleri gibi diğer ülke uyruklarından oluşmaktadır. Toplam katılımcılardan 23 kişi uyruğunu belirtmemiştir. Afganistan Hazaraları Kültür ve Dayanışma Derneğinin geçmiş deneyimlerine dayanarak çok sayıda mülteci, kendi dosyalarını olumsuz olarak etkileyeceği korkusuyla soruları yanıtlamaktan kaçınıyorlar. Ancak bu ankete katılanların sayısı araştırma için yeterlidir.

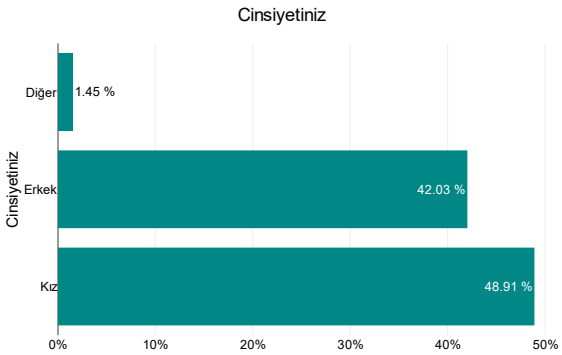

Grafik No. 1: Cinsiyete dayalı istatistikler

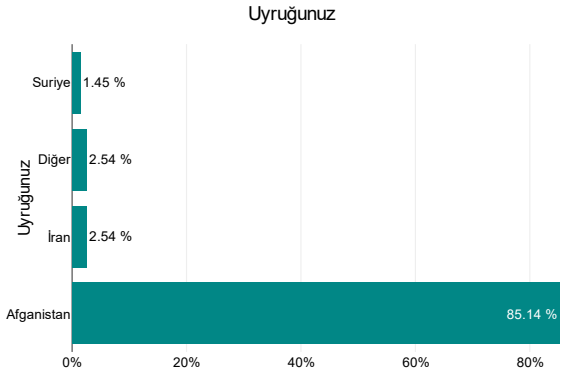

Grafik No. 2: Uyruğa dayalı istatistikler

Ankete katılanlardan 192'si (%69,57) evli, 31'i (%11,23) bekar, 29'u (%10,51) dul kadın , 3'ü (%1,09) çocuklu dul erkek olup, 21'i (%7,61) medeni durumunu belirtmemiştir. Araştırmanın bulgularına göre, 96'sı kadın olmak üzere toplam 113 kişi çalışmamaktadırlar. Aşağıdaki tabloya göre diğer katılımcılar serbest meslek sahibi, yevmiyeli, mevsimlik ve sabit maaşlı işlerde çalışmaktadır. Elde edilen istatistiklere göre işsizlerin -özellikle kadınların- sayısı endişe vericidir. Enflasyon ve yüksek fiyatlar, ev kiralarındaki artış ve sağlık hizmetlerinin yüksek maliyetleri bu insanların yaşam kalitelerini ciddi şekilde düşürmektedir.

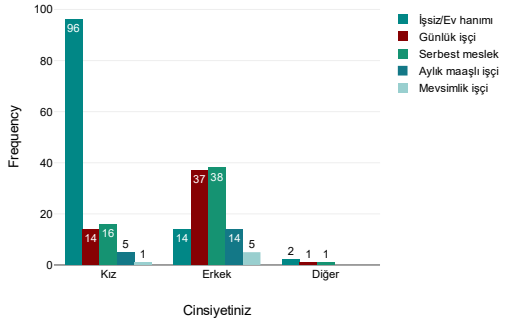

Grafik No. 3: Cinsiyete dayalı meslek

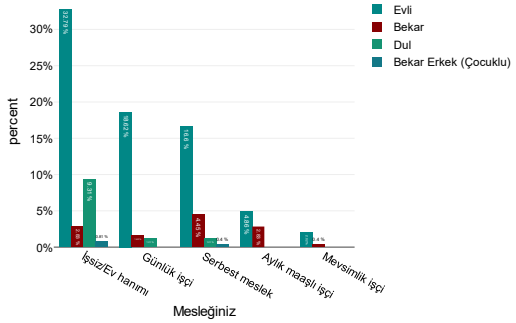

Grafik No. 4: Medeni duruma dayalı meslek

Bulgulara göre, katılımcıların %33,33'ü 2018'den önce, %31,16'sı 2018'de, %14,49'u 2019'da ve %13,04'ü 2019'dan sonra Türkiye'ye giriş yapmıştır. Bu istatistikler, beş yıl veya daha uzun süredir üçüncü bir ülkeye yerleşemeyen birçok insan olduğunu ve mülakat sonuçlarının neticelenmediğini göstermektedir. İnsanların en büyük zorluklarından biri de yetkililer tarafından kendilerine statü verilmemesi nedeniyle belirsizlik içinde olmalarıdır. İstatistikler, 2018'den önce Türkiye'ye gelen göçmenlerin yaklaşık %75'iyle Göç İdaresi tarafından mülakat yapıldığını gösteriyor, ancak yapılan bu mülakatların çoğunun sonucu henüz ilgili kişi ile paylaşılmamıştır.

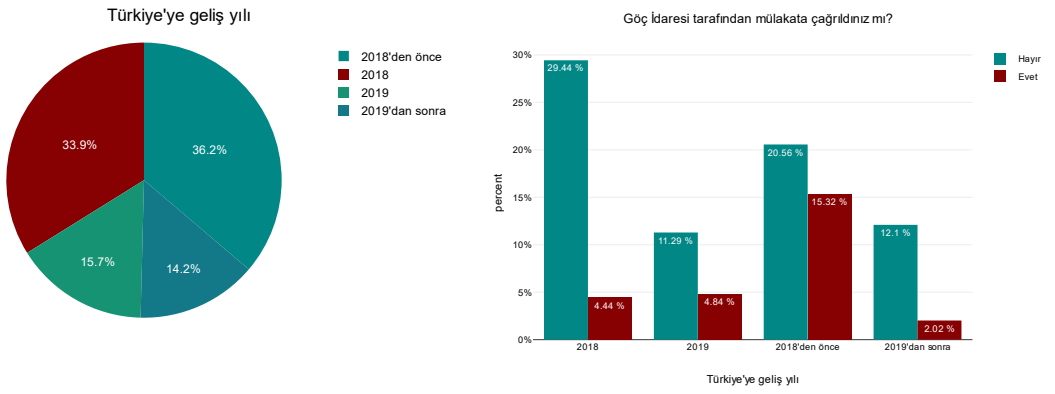

Grafik No. 5: Türkiye'ye geliş yılı, Türkiye'ye geliş yılına göre görüşülen kişiler.

Tablo No. 1: Demografik sorulardan elde edilen sonuçlar							
Soru	**Gösterge**	**Cevap**	**Yüzde**	**Soru**	**Gösterge**	**Cevap**	**Yüzde**
Cinsiyet	Kadın	135	42.03	**Uyruk**	Afganistan	235	85.14
	Erkek	116	48.9		Diğer	18	9.08
	Diğer	4	1.45				
	Cevap vermedi	21	7.61		Cevap vermedi	23	8.33
Yaş	18-25	41	14.86	**Meslek**	Serbest meslek	57	20.65
	26-35	92	33.33		Günlük işçi	55	19.93
	36-45	70	25.36		Aylık maaşlı işçi	19	6.88
	46-55	39	14.13		Mevsimlik işçi	6	2.17
	56-65	10	3.62		İşsiz- Ev hanımı	114	41.3
	65 yaş üstü	3	1.09		Cevap vermedi	25	9.06
	Cevap vermedi	21	7.61				
Medeni Hal	Bekar	31	11.23	**Kimlik Türü**	Uluslararası koruma	107	38.77
	Evli	192	69.57		Geçici Koruma	8	2.9
	Dul	29	10.51		Oturma İzni	38	13.77
	Bekar Erkek (Çocuklu)	3	1.09		Kayıt Dışı	35	12.68
	Cevap vermedi	21	7.61		Cevap vermedi	88	31.88
Türkiye'ye Geliş Yılı	2018'den önce	92	33.33	**Aylık Gelir**	0-5500	122	44.53
	2018	86	31.16		5501-9000	66	24.09
	2019	40	14.49		9001-12000	11	4.01
	2019'den sonra	36	13.04		12000'in Üzerinde	2	0.73
	Cevap vermedi	22	7.97		Cevap vermedi	73	26.64

2. Sağlık Hizmetlerine Erişim

Göçmenler için sağlık sigortasının olmaması en önemli sorunlardan biridir. Elde edilen istatistiklere göre göçmenlerin %60'ından fazlasının sağlık sigortası bulunmamaktadır. Toplanan istatistiklere göre, bilgi eksikliği nedeni ile göçmenlerin %50'sinde fazlasının sağlık sigortalarını açma koşullarından habersiz oldukları tespit edilmiştir. Öte yandan istatistiklerde ortaya çıkan başka bir husus ise, ankete katılanların %86,23'ünün (238 kişi) tedavi ve ilaç temini için herhangi bir kurumdan nakdi yardım almadığını göstermektedir. Türkiye'deki ekonomik duruma ve göçmenlerin gelirlerine bakıldığında, mültecilerin sağlık giderlerini karşılamada zorlandıkları görülmektedir.

Elde edilen istatistikler, ankete katılanların yaklaşık %22,83'ünün (63 kişi) sağlık hizmetlerine ve hastanelere erişimi olmadığını göstermektedir. Sağlık hizmetlerine erişim zorluğu iki şekilde incelenebilir. Bir kesim ekonomik durumu kötü olduğu için hastanelere gidemezken, bir kesim de evrak yetersizliğinden veya eksikliğinden dolayı sağlık hizmetlerine erişimleri kısıtlıdır. Ayrıca Göç İdaresinden ret cevabı alan göçmenler, kimlik belgeleri geçersiz kılındıktan sonra (mahkeme kararı çıkana kadar) sağlık hizmetlerinden yararlanamamaktadırlar. Grup çalışmalarında yapılan araştırmalardan elde edilen bilgilere göre; Başvurusu reddedilen veya henüz ikamet izni alamamış belgesiz yaşayanlar, sağlık hizmetlerinden yararlanamamanın yanı sıra çocukları da eğitim ve sağlık hizmetlerinden mahrum kalmaktadır.

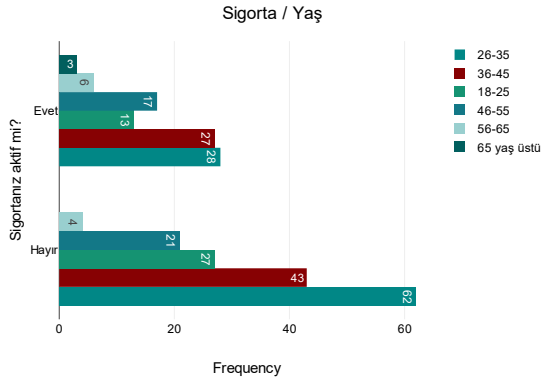

Grafik No. 6: Yaş İndeksine dayalı sigortalılık durumu

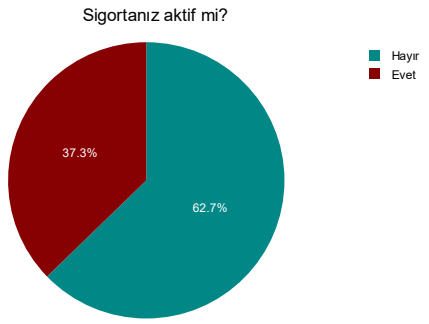

Grafik No. 7: Sağlık sigortası durumu

Göçmenlerin bir başka sorunu da sağlık merkezlerinde (hastaneler, klinikler, aile sağlığı merkezleri) tercüme hizmetinin bulunmamasıdır. Ankete katılanların %82,61'i (228 kişi) hastane ve aile sağlığı merkezine müracaat ettiklerinde tercümanlık hizmetlerine erişimlerinin olmadığını yanıtlamışlardır. Ankete katılanların %10,14'ü (28 kişi) tercüme hizmetlerine erişimi olduğunu belirterek sağlık kurumlarına müracaat ederken; Afganistan Hazaraları Kültür ve Dayanışma Derneği veya tanıdıkları ile iletişime geçerek tercümanlık sorununu

giderebildiklerini yanıtlamışlardır. Ancak grup çalışmalarında yapılan araştırmalardan elde edilen bilgilere göre, birçok durumda tercüman (kadın ve erkek) eksikliği, özellikle kadınların sağlık sorunlarını doktorlara iletememelerine neden olmaktadır.

2 Numaralı Tablo: Sağlık hizmetlerine ilişkin sorulardan elde edilen istatistikler			
Soru	**Gösterge**	**Cevap**	**Yüzde**
Sigortanız aktif mi?	Evet	95	34.42
	Hayır	160	57.97
	Fikrim yok	21	7.61
Hangi kişilerin ne tür şartlar altında sigortaları aktif olduğunu biliyor musunuz?	Evet	128	46.38
	Hayır	119	43.12
	Fikrim yok	29	10.51
Hastanelere ve diğer sağlık merkezlerine erişiminiz var mı?	Evet	189	68.48
	Hayır	63	22.83
	Fikrim yok	24	8.7
İlaç veya tedavi masrafları için herhangi bir kurumdan yardım alıyor musunuz?	Evet	15	5.43
	Hayır	238	86.23
	Fikrim yok	23	8.33
Hastane çalışanları (hemşire, doktor ve idari görevliler) size iyi davranıyor mu?	Evet	105	38.04
	Hayır	48	17.39
	Fikrim yok	102	36.96
	Cevap Vermeyen	21	7.61
Hastaneye müracaat ettiğinizde tercüme/tercüman hizmetlerine erişiminiz var mı?	Evet	28	10.14
	Hayır	228	82.61
	Fikrim yok	20	7.25

3. Türkçe Konuşabilme

Göçmenlerin en büyük zorluklarından biri Türkçe konuşmamalarıdır. Türkçe konuşamayan göçmenler genellikle iş bulma, sağlık merkezlerine müracaat etme ve hukuki sorunlarını çözmekte sorun yaşamaktadırlar. Halk Eğitimi Merkezi ve Afganistan Hazaraları Kültür ve Dayanışma Derneği sürekli olarak Türkçe dil kursları düzenlemektedir. Ancak Trabzon'daki göçmen sayısının fazla olması nedeniyle bu programlar yeterli görünmemektedir. Öte yandan göçmenler geçim kaygıları nedeniyle günlük 10 ile 12 saat arasında çalışmak zorunda olup açılan kurslara katılamamaktadır. Anket, katılımcıların istatistiksel olarak %46,72 ‘sinin (129 kişi) orta düzeyde, %20,65‘nin (57 kişi) iyi düzeyde Türkçe bildiğini ve %24,28‘nin (67 kişi) Türkçe bilmediğini göstermektedir. Aynı şekilde mültecilerin %73,19'u (202 kişi) Türkçe bilmedikleri için iş ortamında, hastanelerde ve sosyal çevrede iletişim sorunu yaşamaktadırlar.

İstatistiklere göre kadınlar, erkeklerden daha fazla bu zorluklarla karşılaşmaktadır. Odak grup görüşmeleri neticesinde Türkçe konuşmakta en az zorluk çeken kesim çocuklardır.

Grup çalışmalarında yapılan araştırmaların sonucu olarak birkaç katılımcı bu zorluğu çözmek için çevrimiçi eğitim kursları düzenlemeyi önerdi. Katılımcılardan biri "Genellikle haftanın altı günü, hatta bazen yedi günü (gün boyunca) çalıştığımız için Türkçe kurslarına gitme imkanımız olmuyor. Özel kurumlarda Türkçe eğitimi maliyetinin yüksek olması nedeniyle kurslara katılamıyoruz. Bence tek çözüm gece saatlerine online ders almaktır." şeklinde öneride bulunmuştur.

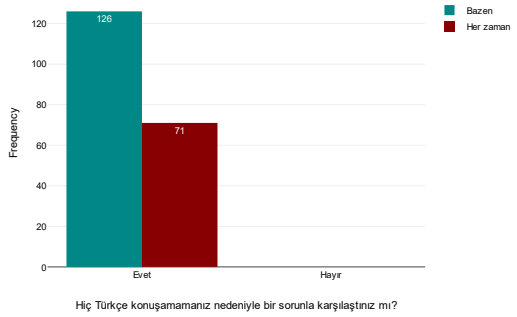

Grafik No. 8: Zaman indeksi + Türkçe konuşamama indeksi

Grafik No. 9: Türkçe bilmeyen ve sorun yaşayanların oranı

Elde edilen bilgilere göre göçmenlerin çoğu okuma yazma bilmedikleri için Türkçe dil kurslarına katılmamaktadırlar. Katılımcılardan biri "Derslerde hoca tamamen Türkçe konuşuyor. Annem okuma yazma bilmiyor dolayısıyla ne kadar katılırsa katılsın birkaç kelimeden fazlasını öğrenemiyor. Bu kurslardan birisi bizim dilimize de hakim olan bir hoca tarafından verilmesi durumunda faydalı olacaktır." şeklinde ifadesi bulunmaktadır. Bazı göçmenler Türkçe öğrenmek istemiyor. Bazıları yakın zamanda mülakata girip üçüncü bir ülkeye yerleşeceklerini düşünüyorlar, bu yüzden Türkçe öğrenmeye pek ilgi göstermiyorlar.

3 Numaralı Tablo: Dil ile ilgili sorulardan elde edilen istatistikler

Soru	Gösterge	Cevap	Yüzde
Türkçe konuşabiliyor musunuz?	Evet	57	20.65
	Hayır	67	24.28
	Kısmen	129	46.72
	Fikrim yok	23	8,33
Türkçe konuşamamanız nedeniyle sorunla karşılaştınız mı?	Evet	202	73.19
	Hayır	50	18.12
	Fikrim yok	24	8.7
Evet ise ne sıklıkla:	Bazen	126	45.65
	Her Zaman	71	25.72
	Fikrim yok	79	28.62

4. Kimliklendirme ve Zorlukları

2018 yılından önce veya 2018 yılı sonuna kadar Türkiye'ye gelen göçmenler, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'ne sığınma başvurusu yaparak, farklı şehirlerin Göç İdareleri'ne yönlendirilmişlerdir. Bu durumdaki göçmenler, kimlik edinmede ve daha sonra kimlik süresini uzatma konusunda reddedilenler dışında herhangi bir sorunla karşılaşmamıştır. Ancak 2019'dan sonra, özellikle 2021 ve 2022 yıllarında Türkiye'ye sığınan göçmenler, kimlik edinme ve sığınma başvurusu yapma konusunda birçok sorunla karşılaşmaktadırlar. 2019'dan sonra Türkiye'ye sığınan bekar erkeklerin başvuruları alınmadığı, 2022'den sonra başvuru taleplerinin hızlı değerlendirmeye tabi tutularak alındığı, kimliklendirme ve sınır dışı işlemlerinin eş zamanlı başlatıldığı tespit edilmiştir.

Elde edilen istatistiklere göre, 2018 yılı ve öncesinde Türkiye'ye sığınanların 126'sı (%45,82) başvuru işlemlerinde ve kimlik edinmede sorun yaşamamış, fakat 2019'dan sonra Türkiye'ye sığınan göçmenlerin 99'u (%36) başvuru işlemlerinde ve kimlik edinmede sorun yaşamışlardır. Kadın katılımcılardan biri "Sığınma talebimi kaydetmek için birkaç şehre gitmek zorunda kaldım. Gittiğim ilin Göç İdaresi'ne başvurduğumda bana o ilde sığınma başvurusunun kapalı olduğunu, başka bir şehre gitmem gerektiğini söylediler." şeklinde ifade etmiştir.

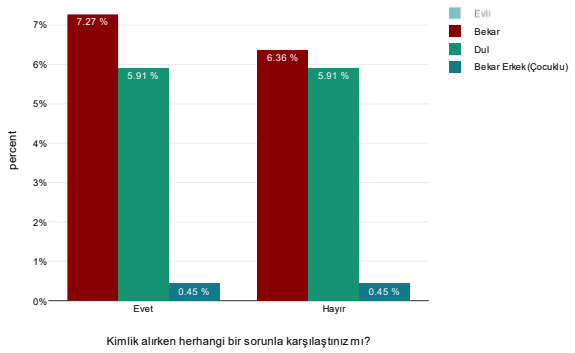

Grafik No. 10: Medeni duruma dayalı kimlik edinme

Grafik No. 11: Başvuru kaydı ve kimlik edinme

Türkiye'ye yeni gelen göçmenler, sığınmacı olarak kayıt olma ve kimlik edinme konusunda yeterli bilgiye sahip değillerdir. Elde edilen istatistikler katılımcıların %77,82'sinin (214 kişi) sığınma başvurusu için belirli bir kurumdan yardım almadığını, yalnızca %9,45'inin (26 kişi) sığınma başvurusu için kurumlardan danışmanlık ve yardım aldığını göstermektedir. Bu kurumların isimleri aşağıda belirtilmiştir:

4 Numaralı Çizelge: Yardım eden kurumlara dayalı istatistikler		
Evet ise; Hangi kurum?	**Frequency**	**%**
Afganistan Hazaraları Kültür ve Dayanışma Derneği	8	3.12
Göç İdaresi	4	1.56
ASAM	3	1.17
HRDF	1	0.39
Akraba ve arkadaşlar	2	0.78
Toplam	**18**	**%7**
Cevap vermeyen veya yardım alamayanlar	**239**	**%93**
Toplam	**257**	**%100**

Göçmenlerin, ilgili aktif çalışan kurumlara ulaşamamasının nedenlerinden biri bilgi eksikliğidir. Bunun yanı sıra Trabzon ilinde aktif STK'ların sayısının az olduğu görülmektedir. Trabzon'da bulunan göçmenlerin yoğunluğu ve aktif STK'ların sayısı karşılaştırıldığında, mevcut STK'ların hizmet yelpazesinin genişletilmesi ve yeni STK'ların bu alanda faaliyete geçmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

5 Numaralı Tablo: Sığınma başvurusundan elde edilen istatistikler			
Soru	**Gösterge**	**Cevap**	**Yüzde**
Kimlik edinmede herhangi bir sorunla karşılaştınız mı?	Evet	99	36
	Hayır	126	45.82
	Fikrim yok	50	18.18
İltica ve ikamet başvurusu yaparken herhangi bir kurumdan yardım, yönlendirme, danışmanlık veya tercümanlık hizmeti aldınız mı?	Evet	26	9.45
	Hayır	214	77.82
	Fikrim yok	35	12.73

5. Çocukların Eğitim Hizmetlerine Erişimi

Belirtildiği üzere, sığınma başvuruları reddedilen aileler, mahkeme kararı çıkana kadar pek çok zorlukla karşılaşmaktadırlar. Kimlikleri olmadığı için sağlık ve eğitim hizmetlerinden faydalanamamaktadır. Eğitim ve sağlık tedbir kararı sonucu misafir öğrenci olarak eğitimlerine devam etseler de belgelendirme yapılmamaktadır. Bu zorluklar, psikolojik problemlere yol açarken bazı durumlarda da hasta çocukların hayatını tehlikeye atabilmektedir. Ankete katılanların %48,19'u (152 kişi) çocuklarının eğitiminde herhangi bir zorlukla karşılaşmadığını, %24,64'ü (68 kişi) çocuklarının okula gitmediğini ve %27,17'si ise fikri olmadığını belirtmiştir. Okula gitmeyen çocukların, gitmeme sebebi kimlik belgesi olmayan ya da sığınma başvurusu reddedilen ailelerden olduğu düşünülmektedir. Katılımcıların %48,19'u eğitim materyallerine erişebilmekte ve %24,64'ü kırtasiye gibi eğitim materyallerine erişmekte sorunlarla karşılaşmaktadırlar.

Başta nefret söylemleri olmak üzere çeşitli nedenlerle göçmenlere yönelik ayrımcı davranışlar farklı düzeylerde artış göstermiştir. Katılımcılardan %39,86'sı (110 Kişi) çocuklarının okullarda ayrımcılığa maruz kaldıklarını belirtmiştir.

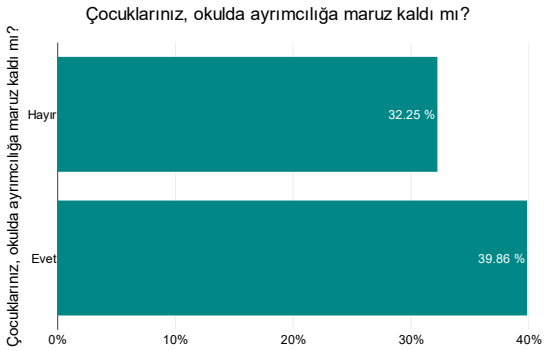

Grafik No. 12: Okullarda ayrımcılığa maruz kalma

Grafik No. 13: Okullara erişim

Ankete katılanların %13.82'sinin (38 kişi) ailesinde engelli birey bulunmaktadır. Bunlardan %6,82'si (18 Kişi) herhangi bir kurumdan yardım almamaktadır. Neden yardım alamadıklarına ilişkin olarak, katılımcılar şunları belirtti:

- Durum Bildirir Raporu istiyorlar, ancak hastaneler vermiyor.
- Bana bu yardımların sadece Türk vatandaşlarına ait olduğu söylendi.
- Bir gözüm kör ama yardım alamıyorum.
- Kızım 18 yaşına geldiği için artık bana yardım etmiyorlar.
- Göç İdaresi tarafından ret aldığımız için yardım alma hakkımız yok.
- Herhangi bir yasal belgemiz (kimlik) olmadığı için yardım alma hakkımız yoktur.

Bazı göçmen ailelerin Trabzon'da üniversitelerde okuyan çocukları bulunmaktadır. Bu kişiler arasında göçmen öğrencilerin sadece %10'u özel kurumlardan maddi yardım almaktadır. Öğrenci olan veya öğrenci çocuğu olan ailelerin %9,49'u üniversite ortamında aşağıdaki şekillerde ayrımcılığa maruz kaldığını belirtti:

- Buraya neden geldiniz? Neden ülkene dönüp düşmanlarına karşı savaşmıyorsun?
- Sosyal medya üzerinden ayrıştırıcı yorumlar yapıyorlar.
- Türkçeyi iyi bilmediğim için bazen alay konusu oluyorum.
- Genelde göçmen öğrencilere çok az ilgi gösterilir.
- Öğretmenler tarafından dolaylı olarak ayrımcılığa uğruyoruz.

- Göçmenlerin ülkeleri hakkında bilgileri olmadığı için yanlış değerlendirmelerde bulunuyorlar.

Bulgulara göre ayrımcı davranışların arttığı görülmektedir. Mezun olan öğrencilerden biri; "2013 yılında Türkiye'ye giriş yaptım. O zamanlar hem üniversite ortamında hem de Trabzon (Meydanı) gibi şehir ortamında benim Afganistan'dan geldiğimi öğrendiklerinde, bana iyi davrandılar ve hatta bazen beni çaya davet ettiler. Bu tür davranışlarla o yıllarda çok karşılaştım. Ancak bugün durum böyle değil. Bir mezun olarak bazen işte ve şehirde ayrımcı davranışlarla karşılaşıyorum." ifadesinde bulundu.

6 Numaralı Tablo: Eğitim, engellilik ve ayrımcılıkla ilgili sorulardan elde edilen veriler			
Soru	**Gösterge**	**Cevap**	**Yüzde**
Çocuklarınız kolaylıkla okula gidebiliyor mu?	Evet	152	55.7
	Hayır	29	10.51
	Fikrim yok	95	34.42
Çocuklarınızın eğitim materyallerine (kitap ve kırtasiye) erişimi var mı?	Evet	133	48.19
	Hayır	68	24.64
	Fikrim yok	75	27.17
Çocuklarınız, okulda ayrımcılığa maruz kaldı mı?	Evet	110	39.86
	Hayır	89	32.25
	Fikrim yok	77	27.9
Ailenizde engelli birey var mı?	Evet	38	13.82
	Hayır	183	66.55
	Fikrim yok	54	19.64
Evet ise: Engelli birey herhangi bir kurumdan maddi yardım alıyor mu?	Evet	19	7.2
	Hayır	18	6.82
	Fikrim yok	227	85.98
Üniversitede öğrenciyseniz veya ailenizde üniversite öğrencisi var ise; her hangi bir kurumdan maddi yardım alıyor mu?	Evet	29	10.58
	Hayır	132	48.18
	Fikrim yok	113	41.24
Eğitim aldığınız ortamda ayrımcılıkla karşılaştınız mı?	Evet	26	9.49
	Hayır	111	40.51
	Fikrim yok	137	50

6. Mültecilerin Hakları ve Sorumlulukları

Bilindiği üzere, Trabzon'da göçmenlere hizmet ve bilgi sağlama alanında faaliyet gösteren STK'ların sayısı azdır. İstatistikler, ankete katılanların %60,87'sinin (168 kişi) göçmenlerin hak ve sorumlulukları hakkında yeterli bilgiye sahip olmadığını göstermektedir. Ayrıca, ankete katılanların yaklaşık %34,78'i (96) sağlık hizmetlerine erişim konusunda yeterli bilgiye sahip

değildir. İstatistikler kadınların, mültecilerin hakları ve sorumlulukları konusunda erkeklere göre daha az bilgi sahibi olduğunu göstermektedir.

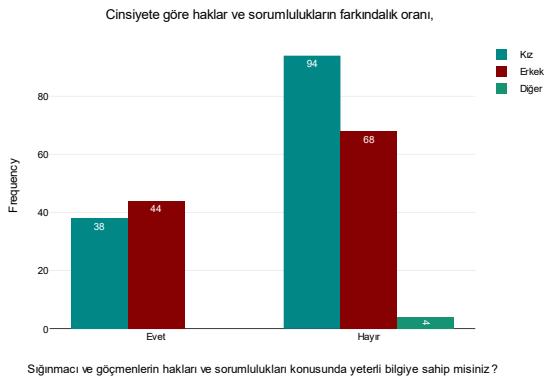

Grafik No. 14: Cinsiyet indeksine dayalı farkındalık

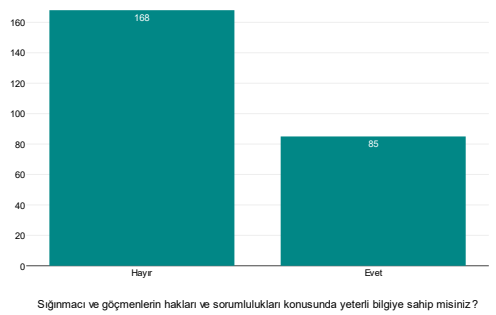

Grafik No. 15: Hak ve sorumluluklar konusunda farkındalık

Görünen o ki toplumda ayrımcılık ve nefret söylemleri artış göstermektedir. Bu sorun, gelecekte göçmenlerin ve ev sahibi toplumun sorunlarla karşılaşmasına neden olabileceği düşünülmektedir. Katılımcıların yaklaşık %43,12'si (119) son bir yıl içinde sosyal ortamlarda, üniversitelerde ve sağlık kuruluşlarında ayrımcı davranışlara maruz kalmıştır. Dikkat çeken bir diğer nokta da mültecilerin engelli hakları konusundaki farkındalık düzeylerinin düşük olmasıdır. Elde edilen istatistiklere göre ankete katılanların %72,73'ü (200 kişi) engelli hakları ile ilgili bilgi sahibi değildir. Afganistan Hazaraları Kültür ve Dayanışma Derneği Engelli Komitesi mültecileri engelli hakları konusunda bilinçlendirmeyi hedeflemektedir.

7 Numaralı Tablo: Mültecilerin hak ve sorumluluklarına ilişkin sorulardan elde edilen veriler

Soru	Gösterge	Cevap	Yüzde
Sığınmacı ve göçmenlerin hakları ve sorumlulukları konusunda yeterli bilgiye sahip misiniz?	Evet	85	30.8
	Hayır	168	60.87
	Fikrim yok	23	8.33
Sağlık hizmetlerinden yararlanma, hastaneye gitme, randevu alma vb. konularda yeterli bilgiye sahip misiniz?	Evet	158	57.25
	Hayır	96	34.78
	Fikrim yok	22	7.97
Son bir yıl içerisinde sosyal, sağlık, eğitim alanları ve kamu kurumlarında ayrımcılığa maruz kaldınız mı?	Evet	119	43.12
	Hayır	130	47.1
	Fikrim yok	27	9.78
Engelli hakları konusunda yeterince bilgi sahibi misiniz?	Evet	35	12.73
	Hayır	200	72.73
	Fikrim yok	40	14.55

7. İstihdam ve Gelir

Trabzon'da yaşayan göçmenlerin çoğu inşaat işleri, lokantalar, sanayi, mevsimlik çay tarlalarında ve fındık bahçelerinde çalışmaktadırlar. Ayrıca turizm sektöründe tercümanlık, hizmetleri vb. alanlarda da çalıştıkları görülmektedir. Ancak dil bariyeri ve yasal mevzuat göçmenlerin çalışmalarını zorlaştıran etmenler olarak karşımıza çıkmaktadır. Ankete katılanların %44,53'ü (122 kişi) çalışma ortamlarına istihdamda problem yaşadıklarını belirtmiştir. Katılımcıların %2,55'i (7 kişi) çalışma izninin olduğunu belirtmiştir. Ankete katılanların %29,56'sı (81 Kişi) işveren veya aracıdan ücretlerini alamadıklarını belirtmiştir. Bu kişiler çalışma izinleri olmadığı için şikayetçi olamadıklarını belirtmiştir. Ankete katılanların %33,94'ü (93 kişi) çalıştıkları ortamda ayrımcılığa maruz kaldıklarını belirtmiştir. İşyerlerinde iş arkadaşları tarafından ayrımcılığa ve kötü muameleye maruz kalan mülteciler işyerindeki yetkililere durumu bildirebiliyorlar. Ancak iş verenler veya yetkililer tarafından ayrımcılığa veya kötü muameleye maruz kaldıklarında çalışma izinleri olmadığı için kolluk kuvvetlerine şikayetçi olamadıklarını belirtmişlerdir.

Bir diğer dikkat çekici nokta da çocuk işçiliği sorunudur. Ankete katılanların %41,82'si (115 kişi) göçmen çocukları çalışma ortamlarında gördüklerini belirtmiştir. Çocukların çalıştırılmasının temel nedeni ailelerin ekonomik durumunun kötü olması ve ailelerin bu konuda yeterince bilgi sahibi olmamalarından kaynaklandığı düşünülmektedir.

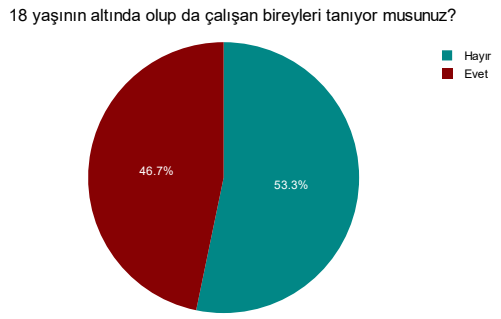

Grafik No. 16: Çocuk işçiliği

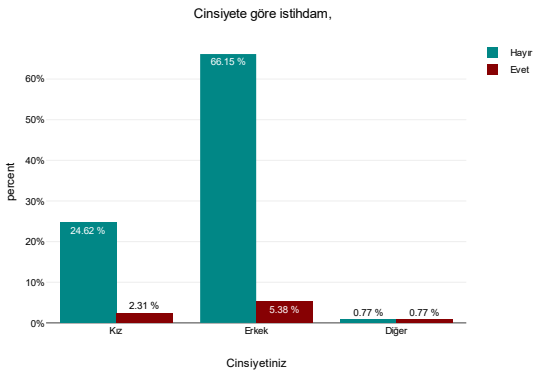

Grafik No. 17: Cinsiyete dayalı istihdam

Çalışma izni ve istihdamla ilgili zorluklar, enflasyon, ev kiralarının artışı ve geçim kaygısı mültecilerin ekonomik sorunlarla karşılaşmalarına neden olmuştur. Ankete katılanların %39,49'u (109 kişi) ekonomik durumunun kötü, %17,39'u (48 kişi) çok kötü ve %32,61'i (90 kişi) orta seviyede olduklarını belirtmiştir. Bu istatistiklere göre zaman ilerledikçe mültecilerin ekonomik durumu ve yaşam kalitelerinin daha da düşeceği tahmin edilmektedir.

8 Numaralı Tablo: İstihdam yaratma ve ekonomik duruma ilişkin sorulardan elde edilen veriler			
Soru	**Gösterge**	**Cevap**	**Yüzde**
Farklı yerlerde kolayca işe girebiliyormusunuz?	Evet	11	4.01
	Hayır	122	44.53
	Fikrim yok	141	51.46
Çalışma izniniz var mı?	Evet	7	2.55
	Hayır	237	86.18
	Fikrim yok	31	11.27
Hiç işvereninizden maaşınızı alamadığınız oldu mu?	Evet	81	29.56
	Hayır	49	17.88
	Fikrim yok	144	52.55
Son bir yıl içerisinde iş ortamında ayrımcılığa maruz kaldınız mı?	Evet	93	33.94
	Hayır	35	12.77
	Fikrim yok	146	53.28
18 yaş altında olup da iş yerlerinde çalışan çocuk tanıyor musunuz?	Evet	115	41.82
	Hayır	131	47.64
	Fikrim yok	29	10.55
Kendi veya ailenizin ekonomik durumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?	Çok kötü	48	17.39
	Kötü	109	39.49
	Orta	90	32.61
	İyi	7	2.54
	Çok İyi	1	0.36
	Fikrim Yok	21	7.61

8. Göçle İlgili Kamu ve Özel Kurumlara Erişim

Ankete katılanların %48,55'i (134 kişi) Göç İdaresi'ne ulaşıp sorunlarını iletmek için yetkililere başvurabildiklerini belirtmiştir. Ankete katılanların %41,3'ü (114 kişi) sorunlarının çözümü noktasında zamanında aksiyon alınmadığını belirtmiştir. İstatistikler, mültecilerin BMMYK ile iletişim sağlama yöntemleri hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıklarını göstermektedir. BMMYK'ya sorunlarını yazılı olarak ileten 127 kişiden yalnızca 14 kişi ilgili birim tarafından aranarak bilgi aldıkları tespit edilmiştir.

Trabzon'da mültecilerin yardım kuruluşlarına erişimi kısıtlıdır. Türkiye'de göç alanında savunuculuk yapan sivil toplum kuruluşların başında BMMYK gelmektedir. Mültecilerin BMMYK'a erişimde problem yaşaması veya sorunlarına yanıt alamamaları psikolojik ve duygusal baskıların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Aynı zamanda odak grup çalışmalarından edinilen bilgilere göre BMMYK'nın mültecilere olan ilgisizliği, kurum-danışan arasındaki güven bağının zedelenmesine sebep olmaktadır.

Elde edilen istatistikler, ankete katılanların %79,35'inin (219 kişi) yasal haklara erişim, başvuru ve şikayet yöntemleri hakkında yeterli bilgiye sahip olmadığını göstermektedir.

Edinilen bilgilere göre katılımcıların %24,64'ü Göç İdaresi tarafından mülakata alındığı, sonucun kendileriyle henüz paylaşılmadığı, ancak az sayıda kişinin statülerinin belirlendiği tespit edilmiştir.

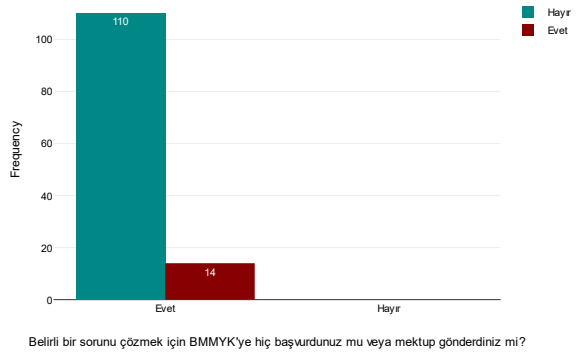

Grafik No. 18: BMMYK'a erişim ve geri bildirim

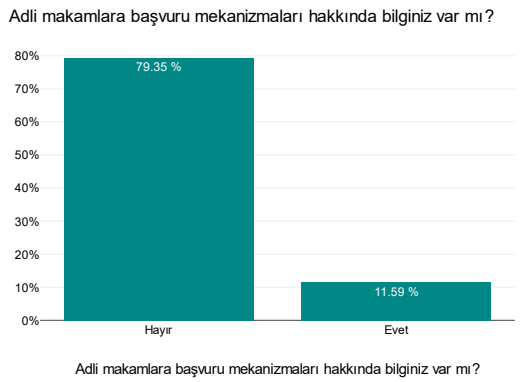

Grafik No. 19: Yasal haklara erişim

147 katılımcının Trabzon İl Göç İdaresi'ne yönelik soru ve önerileri bulunmaktadır. Tekrarlanan sorular ve öneriler süzgeçten geçirilmiş olup özeti şu şekildedir;

- Mülakatların net tarihi ne zaman belirlenecek?
- Sağlık sigortalarının aktifleştirilme koşulları kolaylaştırılmalı, çünkü göçmenler sağlık alanında sorunlar yaşamaktadırlar.
- Statü belirleme süreci hızlandırılmalı.
- İl Göç İdaresinde görev yapan tercüman İran lehçesi ile konuşmaktadır. Afganistanlı göçmenler tercüman ile iletişim kurmakta zorluk çekmektedirler.
- Hassas dosyalara (örneğin engelli bireyi olan aileler veya yalnız kadınlar) pozitif ayrımcılık yapılıyor mu?
- Afganistan'ın güvenlik durumu tehlikelidir. Afganistanlı göçmenlerin sığınma başvuruları reddedilerek geri gönderilmesi durumu hayatlarını kaybetmelerine sebep olabilir. Bu konu ile ilgili gerçekçi ve dikkatli olunmasını rica ediyoruz.
- Mülakatlarda uzman sadece kendi sorularını soruyor ve herhangi bir konu ile ilgili açıklamaya fırsat vermiyor.
- Başvurusu reddedilen aileler tüm insani haklarından mahrumdurlar. Bu konu üzerinde ciddi bir şekilde düşünülmelidir.

162 katılımcının BMMYK'a benzer soru ve önerileri vardır. Genel olarak dosya değerlendirme sürecinin hızlandırılması, sigortaları aktifleştirme koşullarının kolaylaştırılması gibi konularda savunuculuk ve Afganistanlı mültecilerin dosyalarının değerlendirilme ve incelenmesinde daha hassas olunması ile ilgiliydi. Benzer soru ve öneriler İl Göç İdaresi'ne de yöneltilmiştir.

Verilere göre katılımcıların %79.71'i (220 kişi) Afganistan Hazaraları Kültür ve Dayanışma Derneği hakkında bilgi sahibidir. %56.16'sı (155 kişi) kurumun verdiği hizmetlerden yararlanmışlardır. Elde edilen verilere göre derneğe başvuranların %43'ünün sorunları giderilmiştir. Katılımcıların başvuru esnasında %53'ü (148 kişi) dernek personellerinin davranışlarını iyi, %1,81'i (5 kişi) kötü ve 2 katılımcı çok kötü olarak nitelendirmiştir. Toplam katılımcıların yüzde 64,13'ü derneğin sosyal medya sayfaları hakkında bilgi sahibi olduklarını belirtmiştir. Ankete katılanların yaklaşık %37'si Afganistan Hazaraları Kültür ve Dayanışma Derneği'nin hizmetlerinden memnunum, %4,35'i memnun değilim, %14'ü fikrim yok seçeneğini işaretlerken, %44,2'si tarafından bu konu ile ilgili yanıt verilmemiştir. Afganistan Hazaraları Kültür ve Dayanışma Derneğinin iletişim ağlarını güçlendirip yaygınlaştırılması ve memnuniyetsizlik yaratan konuları ele alması gerekmektedir.

9 Numaralı Tablo: Mültecilerin göçle ilgili resmi ve sivil toplum kuruluşlarına erişimine ilişkin sorulardan elde edilen veriler

Soru	Gösterge	Cevap	Yüzde
Trabzon İl Göç İdaresine rahatlıkla başvurup sorununuzu iletebilir misiniz?	Evet	134	48.55
	Hayır	114	41.3
	Fikrim yok	28	10.14
Göç İdaresi sorunlarınıza ne ölçüde müdahale ediyor?	İlgilenmiyor	114	41.3
	Bazen İlgileniyor	111	40.22
	Çok iyi ve zamanında	22	7.97
	Fikrim yok	29	10.51
BMMYK ile iletişim yöntemlerini biliyor musunuz?	Evet	97	35.14
	Hayır	153	55.43
	Fikrim yok	26	9.42
Belirli bir sorunu çözmek için BMMYK'a hiç başvurdunuz mu veya mektup gönderdiniz mi?	Evet	127	46.01
	Hayır	127	46.01
	Fikrim yok	22	7.97
Evet ise, Cevap aldınız mı veya sorununuz çözüldü mü?	Evet	14	5.07
	Hayır	110	39.86
	Fikrim yok	152	55.07
Adli makamlara başvuru mekanizmaları hakkında bilginiz var mı?	Evet	32	11.59
	Hayır	219	79.35
	Fikrim yok	25	9.06

Adli sorunlarınızı çözmek için "Baro" hizmetlerinden yararlandınız mı?	Evet	24	8.7
	Hayır	226	81.88
	Fikrim yok	26	9.42
Göç İdaresi tarafından mülakata çağrıldınız mı?	Evet	68	24.64
	Hayır	184	66.67
	Fikrim yok	24	8.7
Afganistan Hazaraları Kültür ve Dayanışma Derneği hakkında bilginiz var mı?	Evet	220	79.71
	Hayır	36	13.04
	Fikrim yok	20	7.25
Sorunlarınızı çözmek için Afganistan Hazaraları Kültür ve Dayanışma Derneği'ne hiç başvurdunuz mı?	Evet	155	56.16
	Hayır	99	35.87
	Fikrim yok	22	7.97
Evet ise, başvurduğunuzda, sorunlarınız ele alındı mı?	Evet	76	27.54
	Kısmen	52	18.84
	Hayır	27	9.78
	Fikrim yok	121	43.84
Derneğin çalışanları size nasıl davrandı?	Çok iyi	56	20.29
	İyi	92	33.33
	Fikrim yok	121	43.84
	Kötü	5	1.81
	Çök kötü	2	0.72
Derneğin Sosyal medyasını (Facebook, Instagram, Twitter veya WhatsApp ve Telegram topluluk grupları) takip ediyor musunuz?	Evet	177	64.13
	Hayır	77	27.9
	Fikrim yok	22	7.97
Derneğin hizmetlerinden memnuniyet düzeyiniz?	Çok memnunum	36	13.04
	Memnunum	67	24.28
	Fikrim yok	39	14.13
	Memnun Değilim	12	4.35
	Cevap Vermedi	122	44.2

Sonuç:

Mevcut araştırma, Trabzon ilindeki mültecilerin yaşadıkları zorlukların tespit edilmesi ve raporlaştırılması, hazırlanan raporun Göç İdaresi, BMMYK ve göçle ilgili faaliyet gösteren kurum ve kuruluşlarla paylaşılması amaçlanmaktadır. Araştırma Afganistan Hazaraları Kültür ve Dayanışma Derneğinin bünyesinde faaliyet gösteren Araştırma Komitesi tarafından gerçekleştirildi. Araştırmada bilgi toplama yöntemi olarak anket ve odak grup görüşmesi (FGD) kullanılmıştır. Bu çalışmada elde edilen veriler, SPSS ve MAXQDA programları kullanılarak analiz edilmiştir. İhtiyaç analizinin toplam katılımcı sayısı 276 kişidir. Katılımcıların arasında %48,9'u kadın, %42,03'ü erkek, %1,45'i diğer seçeneğini işaretlemiştir. Ankete katılanlar Afganistan, Suriye, İran, Irak ve bazı Afrika uyruklu göçmenlerden oluşmaktadır.

Anket soruları sağlık, dil, kimliklendirme, çocukların eğitim hizmetlerine erişimi, mültecilerin hak ve sorumlulukları, iş ve istihdam, göçle ilgili kamu ve STK'lara erişim ve AHCSA hakkında memnuniyet ölçüsü ile ilgili olarak hazırlanmıştır. Anket soruları Türkçe ve Darice olarak hazırlanmıştır. Bunun yanında Arapça çeviriye ihtiyaç duyan katılımcılara, derneğin gönüllüleri tarafından sözlü olarak destek sağlanmıştır.

Bu araştırmada elde edilen verilere göre sağlık sigortası olmayan mülteciler sağlık hizmetlerine erişimde zorlanmaktadır. Hastanelerde ve sağlık merkezlerinde tercüman eksikliği de karşılaşılan zorluklardandır. Trabzon ilinde hastane giderleri ile ilgili az sayıda yardım kuruluşunun olduğu ve mültecilerin neredeyse büyük bir kısmının tedavi ve ilaç alanında herhangi bir kuruluştan yardım almadığı tespit edilmiştir. Bu nedenle hastane ve ilaç giderlerini karşılayamadıkları görüşmüştür.

Şu anda çok sayıda mülteci dil bilmemenin zorluğunu yaşamaktadır. Bu zorluk, mültecilerin istihdam, hastane, devlet kurumları, Göç İdaresi ve sosyal çevre gibi çeşitli alanlarda sorunlarla karşılaşmalarına neden olmuştur. "Halk Eğitimi Merkezi" ve "Afganistan Hazaraları Kültür ve Dayanışma Derneği" tarafından açılan Türkçe dil kursları yeterli değildir. Bazı mülteciler, neredeyse günlük 10 ila 12 saat çalışma koşulları nedeniyle bu kurslara katılamadığını dile getirmişlerdir.

Başvurusu reddedilen mülteciler, verilen tüm hizmetlerden yoksun bırakılmaktadır. Bu ailelerin çocukları eğitim hizmetlerinden faydalanamamakta, aile bireyleri sağlık kuruluşlarından herhangi bir hizmet alamamaktadır. Kayıtsız (kimliksiz) olan bazı kişiler de eğitim, sağlık ve diğer yasal haklarından yoksun bırakılmaktadır. Bu sorunlara çözüm bulunamadığı takdirde ileride ciddi problemler ile karşılaşılabilir.

Kimliği olan çocuklar, okula erişimi mevcut olup eğitimlerine devam etmektedirler. Ancak eğitim ortamlarında ayrımcılık ve nefret söylemlerinin şiddeti artmaktadır. Ekonomik zorluklar, çok sayıda mülteci çocukların eğitim materyallerine erişememesine neden olmuştur. Verilerden elde edilen bilgiler doğrultusunda göçmenlerin engelli hakları konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıkları tespit edilmiştir. Bu konuda farkındalık faaliyetlerinin artırılması gerekmektedir.

Katılımcıların çoğu, BMMYK ile iletişim kanalları hakkında yeterince bilgiye sahip değildir. Sorunlarını bizzat veya başka kurumlar aracılığıyla BMMYK 'a ileten çok sayıda kişi geri dönüş alamadığını belirtirken, az sayıda kişi geri bildirim aldığını söylemiştir.

Ankete katılanların çoğu, BMMYK ve Göç İdaresi'nden dosyaların değerlendirme sürecinin hızlandırılmasını beklemektedir. Göç İdaresi tarafından ret kararı verilen mülteciler başvurularının tekrar değerlendirilerek sorunlarının çözülmesi hususunda talepte bulunmaktadırlar. BMMYK tarafından dosyaları araştırma aşamasında uzun süre bekletilen ve “üçüncü bir ülkede yerleşim için uygun görülmediniz” yanıtı alan mülteciler bulundukları belirsizlik nedeniyle geleceklerinden endişe duymaktadırlar.

Mülteciler Afganistan Hazaraları Kültür ve Dayanışma Derneğinin varlığından haberdardırlar. Çoğunluğu derneğin çalışmalarından memnun olduklarını belirtmiş olsa da bazıları dernek tarafından ayrımcılık yapıldığını düşündüklerinden dolayı derneğe yeterince güvenmemektedir. Afganistan Hazaraları Kültür ve Dayanışma Derneği geri bildirim mekanizmalarını güçlendirmelidir.

Bu araştırma Haziran 2023'te yapılmıştır. Afganistan Hazaraları Kültür ve Dayanışma Derneği Araştırma Komitesi tarafından altı ayda bir benzer araştırma çalışmaları yaparak, araştırma çıktılarını göç ile ilgili faaliyet gösteren kurum ve kuruluşlarla paylaşmayı hedeflemektedir.